

Dr hab.med. Elżbieta Poniedziałek-Czajkowska

**KATEDRA I KLINIKA POŁOŻNICTWA I PERINATOLOGII
UNIwersytetu Medycznego w Lublinie**

Adres: ul. Jaczewskiego 8,
20-954 Lublin
Tel.: (81) 724 48 40, 724 47 69
Fax.: (81) 724 48 41
e-mail: elzbieta.poniedzialek@umlub.pl

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

LEK.MED. DAMIANA WARZECHY

pt. „Ewaluacja zaburzeń płodności oraz jakości życia u kobiet z rozpoznaniem endometriozy”

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska lek. med. Damiana Warzechy dotyczy oceny zaburzeń płodności i jakości życia kobiet z endometriozą. W mojej ocenie temat pracy jest innowacyjny, bardzo istotny z poznawczego, ale przede wszystkim praktycznego, klinicznego punktu widzenia. Codziennie wielu lekarzy staje przed istotnym klinicznie problemem właściwego postępowania z pacjentką z rozpoznaniem endometriozy. Aktualnie częstość występowania endometriozy jest szacowana na ok. 5 nawet do 15 procent miesięczkujących kobiet i problem ten jest związany z szeregiem następstw tak medycznych (konieczność diagnostyki i leczenia), psychicznych związanych z przewlekłym bólem miednicy mniejszej, stresem wynikającym z niepłodności, jak i finansowych (koszt badań diagnostycznych, hospitalizacji, procedur wspomaganego rozrodu, absencji w pracy). O ogromnych poznawczych walorach rozprawy świadczy jej nowatorstwo: jak dotąd w Polsce nie przeprowadzono na tak szeroką skalę badań w populacji kobiet z endometriożą.

Podstawą rozprawy doktorskiej lek. Damiana Warzechy jest cykl trzech prac opublikowanych w czasopismach posiadających Impact Factor, których pierwszym autorem jest Doktorant:

Elżbieta Poniedziałek-Czajkowska

1) Warzecha D, Szymusik I, Pietrzak B, Kosinska-Kaczynska K, Sierdzinski J, Sochacki-Wojcicka N, et al. Sex education in Poland - a cross-sectional study evaluating over twenty thousand polish women's knowledge of reproductive health issues and contraceptive methods. BMC Public Health. 2019;19(1):689.

2) Warzecha D, Szymusik I, Wielgos M, Pietrzak B. The Impact of Endometriosis on the Quality of Life and the Incidence of Depression-A Cohort Study. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(10)

3) Warzecha D, Pietrzak B, Szymusik I, Śmiech Z, Wielgos M. Should the patients with endometriosis be treated as a risk group of pregnancy complications? Single center experience and literature review Ginekol Pol. 2020, DOI: 10.5603/GP.a2020.0084

Wszystkie prace zostały opublikowane w renomowanych czasopismach międzynarodowych, po przejściu szczegółowego procesu recenzowania. Niezwykłe uznanie budzi łączna punktacja powyższego cyklu (IF 5,782, liczba punktów wg MNiSW 210).

Rozprawa doktorska lek.med. Damiana Warzechy zawarta jest na 72 stronach wydruku komputerowego. Poza dołączonymi trzema pracami, które są jej podstawą zawiera wstęp uzasadniający połączenie wskazanych publikacji w jeden cykl i osiągnięcie naukowe Kandydata na tle dotychczasowego stanu wiedzy, założenia i cel pracy, piśmiennictwo (48 pozycji w większości opublikowanych w ciągu ostatnich 5 lat), podsumowanie i wnioski oraz opinię Komisji Bioetycznej i oświadczenia współautorów. Autor zamieścił również streszczenia w języku polskim i angielskim.

Praca jest napisana piękną polszczyzną, w sposób jasny oraz bardzo starannie przygotowana edytorsko. Autor nie ustrzegł się przed drobnymi błędami językowymi i interpunkcyjnymi, które jednak w żaden sposób nie umniejszają ogromnej wartości rozprawy.

Cele pracy doktorskiej lek. Damiana Warzechy w liczbie 4 zostały jasno sprecyzowane (cel nr 3 i 4 w pewnym stopniu się pokrywają), ale brak wśród nich punktu dotyczącego oceny powikłań położniczych u kobiet z endometriozą, chociaż 3 prace cyklu jest poświęcona temu problemowi.

Wstęp do cyklu będącego przedmiotem rozprawy doktorskiej stanowi praca

opublikowana w *BMC Public Health*, której celem była ocena wiedzy na temat zaburzeń płodności i fizjologii cyklu płciowego wśród reprezentatywnej grupy Polek. Uzyskane informacje miały posłużyć do sprecyzowania kierunków dalszych badań oraz określenia obszarów wiedzy wymagających uzupełnienia w zapewnieniu Polkom optymalnej opieki ginekologicznej. Oceniając zasadność włączenia wyżej wymienionej pracy Kandydata do jednego cyklu, można odnieść wrażenie, że nie wpisuje się ona w jego główną tematykę. W dalszej części rozprawy, Doktorant bardzo celnie wskazuje jednak na fakt, że stanowi ona wstęp do dalszych badań dotyczących zaburzeń płodności i jakości życia wśród pacjentek z rozpoznaniem endometriozy. Powyższa praca przedstawia aktualny stan wiedzy na temat fizjologii cyklu miesięczkowego oraz szeroko pojętej profilaktyki ginekologicznej (metod antykoncepcji, zaburzeń płodności i profilaktyki raka szyjki macicy) w reprezentatywnej grupie Polek. Dodatkowo Doktorant oceniał, czy poziom wiedzy koreluje ze stosowaniem wybranych metod antykoncepcyjnych, opinią na temat technik wspomaganego rozrodu oraz częstością odbywania kontrolnych wizyt ginekologicznych. Z uwagi na brak szczegółowych opracowań tego tematu, publikację lek.med. Damiana Warzechy należy uznać za nowatorską i wybitnie wartościową z poznawczego punktu widzenia. Badania były przeprowadzone wśród imponującej liczby kobiet (20 000), a pomysłodawcą, autorem oryginalnego kwestionariusza i koordynatorem badań był Doktorant, co potwierdza jego umiejętności jako naukowca i organizatora badań. Prowadzone przez niego analizy wykazały, że 62,2% respondentek posiadało zadawalający poziom wiedzy na temat fizjologii cyklu płciowego. Wyższe wykształcenie oraz zamieszkiwanie w dużych ośrodkach wiązały się z istotnie większą wiedzą na temat fizjologii cyklu płciowego. W prezentowanej rozprawie Autor podkreśla niewystarczające zrozumienie problemu niepłodności wśród ankietowanych Polek (tylko 63,9% respondentek znało jej definicję i było świadomych istoty problemu), a właśnie niepłodność łączy tę pracę z endometriozą. Zaskakująco pozytywne opinie dotyczyły natomiast kwestii stosowania technik wspomaganego rozrodu, które również są wykorzystywane w leczeniu niepłodności u kobiet z endometriozą. Większość respondentek (80,8%) uważała bowiem, że zapłodnienie pozaustrojowe jest skuteczną metodą leczenia niepłodności i powinno być refundowane w Polsce. Ani poziom wiedzy na temat fizjologii cyklu, ani poziom

wykształcenia nie wpłynęły na opinie ankietowanych kobiet na temat zapłodnienia pozaustrojowego. Cel rozprawy doktorskiej nr 1, który postawił Doktorant, został w mojej ocenie w pełni osiągnięty. Na podstawie przeprowadzonego badania Autor uznał, że poza intensyfikacją edukacji w zakresie zdrowia reprodukcyjnego szczególnie u kobiet z małych miejscowości i z niższym poziomem wykształcenia należy wdrożyć programy obejmujące kwestie zaburzeń płodności oraz podjąć działania na rzecz zwiększenia dostępności do ośrodków zajmujących się ich leczeniem.

Zwrócenie uwagi na kluczowe zagadnienia związane z edukacją seksualną stanowiło dla Doktoranta wstęp do dalszych badań skoncentrowanych na jakości życia wśród pacjentek z rozpoznaniem endometriozy (cele rozprawy nr 2,3 i 4) oraz występujących u nich powikłań położniczych.

Istnieją pojedyncze opracowania dotyczące jednoczesnej analizy symptomatologii oraz współwystępujących zaburzeń płodności w populacji Polek z powyższym rozpoznaniem, stąd uwzględnienie tego zagadnienia jako tematu rozprawy doktorskiej należy uznać za innowacyjne. Projekt badawczy lek.med. Damiana Warzechy zakładał także analizę dotychczasowego przebiegu choroby, uwzględniającą rodzaj i stopień nasilenia zgłaszanych dolegliwości. Wpływ tych ostatnich został oceniony w kontekście zaburzeń codziennego funkcjonowania oraz występowania zaburzeń depresyjnych.

Endometrioza stanowi przedmiot wielu opracowań, jednak, jak podkreśla Doktorant, dotychczas temat ten nie został w jednoznacznie wyjaśniony. W pełni uzasadnione jest więc podjęcie przez lek. Damiana Warzechę badań pogłębiających wiedzę na temat tego zagadnienia. Endometriozie zostały poświęcone 2 prace cyklu składającego się na rozprawę doktorską.

Pierwsza z nich, opublikowana w *International Journal of Environmental Research and Public Health* dotyczyła wpływu endometriozy na jakość życia dotkniętych nią kobiet oraz na występowanie u nich depresji. W badaniu wzięło udział 246 kobiet, które wypełniały jednocześnie dwa kwestionariusze: „WERF EPHeCt Clinical Questionnaire” i ankietę autorstwa Doktoranta dotyczącą zaburzeń płodności, które często towarzyszą endometriozie. Uzyskane wyniki miały na celu prześledzenie dotychczasowego przebiegu choroby podstawowej,

jej symptomatologii i stopnia nasilenia aktualnie zgłaszanych dolegliwości. 77,2% kobiet zgłosiło występowanie objawowego przebiegu choroby podstawowej. Najczęstszymi zgłaszanymi dolegliwościami były dolegliwości bólowe: przewlekły ból w obrębie miednicy mniejszej, bolesne miesiączkowanie oraz ból w czasie stosunku, których intensywność była niezależna od stopnia nasilenia endometriozy. Dodatkowo większość kobiet z rozpoznaniem endometriozy wskazywała na mniejszą aktywność fizyczną i seksualną. Doktorant wykazał, że częstość występowania niepłodności i czas starań o ciążę zwiększały się istotnie wraz ze stadium choroby. Istotnym spostrzeżeniem Kandydata, posiadającym wartość praktyczną jest obserwacja, że wśród kobiet z endometriozą depresja została rozpoznana u aż 15 procent.

Uważam, że cele rozprawy doktorskiej nr 2-4 zostały osiągnięte w wyżej wymienionej pracy, chociaż Doktorant nie uwzględnił w niej metod leczenia niepłodności w leczeniu endometriozy, które zostały wymienione w celu nr 2.

Druga z prac dotyczących endometriozy, opublikowana w „*Ginekologii Polskiej*”, przedstawia analizę przebiegu ciąży u pacjentek z potwierdzoną endometriozą. Badania prowadzone przez Doktoranta wskazują, że w badanej populacji pacjentek z endometriozą częściej dochodzi do przedwczesnego oddzielenia łożyska oraz do porodów operacyjnych i nie jest to związane ze stopniem zaawansowania endometriozy czy sposobem koncepcji. Natomiast endometrioza nie wydaje się zwiększać istotnie ryzyka takich powikłań ciąży jak schorzenia nadciśnieniowe w ciąży (stan przedzucawkowy, nadciśnienie indukowane ciążą), cukrzyca ciężarnych lub wewnątrzmaciczne zahamowanie wzrastania płodu. Doktorant krytycznie odnosi się do wyników tego badania, zastrzegając, że potencjalna korelacja między endometriozą a stanem przedzucawkowym jest nadal przedmiotem dyskusji, chociaż większość doniesień literaturowych również nie wykazała istotnej koincydencji obu jednostek chorobowych.

W rozdziale stanowiącym wstęp uzasadniający połączenie wskazanych publikacji w jeden cykl i komentujący osiągnięcie naukowe Kandydata na tle dotychczasowego stanu wiedzy. lek.med. Damian Warzecha w przejrzysty i szczegółowy sposób przedstawia uzyskane przez siebie najistotniejsze wyniki badań i konfrontuje je z literaturą przedmiotu. W sposób wskazujący na dużą

dojrzałość jako naukowca interpretuje wyniki badań własnych i uzasadnia różnice z badaniami innych autorów.

Wyniki uzyskane w przedstawionych powyżej pracach upoważniły do sformułowania przez lek. Damiana Warzechę 4 wniosków, które odpowiadają założonym celom rozprawy doktorskiej, wynikają bezpośrednio z przeprowadzonych badań i co warte podkreślenia oraz ogromnego uznania, nie są powtórzeniem wyników.

W podsumowaniu stwierdzam, że Doktorant w pełni zrealizował postawione sobie zadania badawcze. Pragnę zwrócić uwagę i podkreślić ogromny poznawczy i praktyczny aspekt badań przeprowadzonych przez lek.med. Damiana Warzechę.

Lekarz medycyny Damian Warzecha dowiódł swej dojrzałości jako naukowiec, a przygotowana przez Niego rozprawa pt. „Ewaluacja zaburzeń płodności oraz jakości życia u kobiet z rozpoznaniem endometriozy” spełnia warunki określone w Art. 13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami) w związku z Art. 179 Ustawy z dn. 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018r. pozycja 1669 z późniejszymi zmianami).

W związku z tym mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie lek. med. Damiana Warzechy do dalszych etapów przewodu doktorskiego i wnioskuje o wyróżnienie rozprawy.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa jest bowiem nowatorska, niezmiernie wartościowa z poznawczego i praktycznego punktu widzenia, a prace stanowiące jej podstawę mają niekwestionowaną wartość naukową, o czym świadczy ich opublikowanie w czasopismach posiadających Impact Factor.

Lublin, 31.07.2020r.

Elżbieta Poniedziałek-Czajkowska

dr hab.med. Elżbieta Poniedziałek-Czajkowska
specjalista pierwszego stopnia z ginekologii
1737000